

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2019 / Vol. XXXVIII / 3 / 25-43
Originalni naučni rad
Priljeno: 29. novembra 2019. god.
UDK: 159.923.072
616.89-008.442.6

NARCIZAM SD₃ I NARCIZAM MODELA NARC: SLIČNOSTI I RAZLIKE*

Vesna Gojković*

Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkić u Novom Sadu

Marija Plahuta*

Jelena Dostanić*

Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkić u Novom Sadu

Nalazi o divergentnom koreliranju narcizma u okviru mračne trijade, posebno u odnosu na prosocijalne ishode, ukazali su na neophodnost merenja narcizma kao heterogene osobine. Istraživanjem smo proveravali da li dve crte dihotomnog modela narcizma NARC (Divljenje i Rivalitet) grade zajednički prostor sa crtama mračne trijade, kao i predikciju svih pet crta u odnosu na religioznost kao meru prosocijalnog ishoda. U tu svrhu primenjene su psihometrijske skale SD₃, NARQ i Skala religioznosti. Pokazalo se da sve crte merene skalama SD₃ i NARQ pripadaju latentnom prostoru 'mraka', s tim da je Divljenje 'najsvetliji' a da su Rivalitet i Psihopatija najmračniji elementi tog mernog prostora. Od svih crta merenih skalama SD₃ i NARQ, narcizam meren skalom SD₃ je jedini i to pozitivni prediktor religioznosti. Rezultati ukazuju na to da bliskost neke crte sa psihopatijom ima ključnu ulogu u određivanju stepena njenog antagonizma, kao i da je neophodno dalje ispitivati prirodu narcizma merenog skalom SD₃.

* Ovaj tekst je nastao kao rezultat na projektu "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnost socijalne intervencije" (broj 47011) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

* E-mail: vesna270165@gmail.com

* E-mail: plahuta.mp@gmail.com

* E-mail: jelena.dostanic.sm@gmail.com

KLJUČNE REČI: mračna trijada / Divljenje / Rivalitet / SD3 / NARQ / religioznost

1. UVOD

1.1. Narcizam kao osobina mračne trijade

Skлонost ljudi da nanose štetu i bol drugima zarad sopstvene koristi, sastavni je deo antagonističkog karaktera koji je operacionalizovan konstruktom mračne trijade (Paulhus & Williams, 2002). Taj sklop ličnosti određen je zajedničkim delovanjem tri maligne crte – narcizma, makijavelizma i subkliničke psihopatije. Svaka od ove tri crte je heterogena i daje svoj specifični doprinos jedinstvenoj dimenziji konstrukta mračne trijade. U osnovi je psihopatska bezdušnost i agresivnost (Furnham, Richards, & Paulhus, 2013), koja je udružena sa hostilnim i manipulativnim strategijama makijavelizma (Christie & Geis, 1970; Furnham et al., 2013), kao i narcističkom grandioznošću i doživljajem posebnosti (Campbell & Foster, 2007; Morf & Rhodewalt, 2001).

Iako neki autori ističu i moguće adaptibilne ishode osobina mračne trijade (Jonason, et al., 2017), mnogobrojna istraživanja tokom skoro dve decenije potvrđuju da je taj konstrukt značajno povezan sa negativnim i nepoželjnim ishodima, kao što su agresivnost (Paulhus, Curtis, & Jones, 2018), bolesno traženje senzacija (Gott & Hetzel-Riggin, 2018), impulsivnost (Ball, Tully, & Egan, 2018), odsustvo empatije (Heym, Firth, Kibowski, Sumich, Egan, & Bloxson, 2019). Isto tako, skoro dosledno, utvrđeno je da je narcizam, suprotno od ostale dve mračne crte, često povezan sa prosocijalnim ponašanjima: moralnim prosuđivanjem (Jonason, Strosser, Kroll, Duineveld, & Baruffi, 2015), odsustvom antisocijalnih ponašanja (Moor, & Anderson, 2019) i kognitivnom empatijom (Birkás, Gács, & Csathó, 2016). Takvi protivrečni nalazi navode na zaljučak o multidimenzionalnoj prirodi narcizma, odnosno da narcizam osim svoje mračne ima i ‘svetliju’ stranu (Rauthmann, & Kolar, 2012; Prusik, & Szulawski, 2019). Ne sporeći empirijski potvrđenu zloćudnost narcizma (Jones & Paulhus, 2010; Muris, Merckelbach, Otgaar, & Meijer, 2017), jedno od objašnjenja kontradiktornog koreliranja narcizma i sa prosocijalnim i sa antisocijalnim ishodima, odnosi se na način merenja, a samim tim i operacionalnog definisanja ove osobine (Veselka, Schermer, & Vernon, 2012). U okviru najčešće korišćene psihometrijske skale za merenje mračne trijade (SD3, Jones & Paulhus, 2014) narcizam je – preuzimanjem stavki iz skale NPI-40 (Raskin & Terry, 1988) – postavljen jednodimenzionalno (Persson, Kajonius, & Garcia, 2019). Zbog toga narcizam definisan skalom SD3 (SD3N) prvenstveno zahvata grandiozni narcizam (Hyatt et al., 2018) ne vodeći računa o mogućim pod-dimenzijama unutar samog grandioznog narcizma. Takav neizdiferencirani pristup grandioznom narcizmu najverovatnije zahvata i njegovu mračnu i njegovu ‘svetlu’ stranu (Miller, Lynam, Siedor, Crowe, & Campbell, 2018). Drugim rečima, pretpostavka je da SD3N dovoljno dobro ne pristupa antagonističkoj suštini ove osobine, usled čega se narcizam u nekim istraživanjima ispoljava kao socijalno poželjno ponašanje.

1.2. NARC model za merenje narcizma

Nasuprot tome, Bak i saradnici (Back et al., 2013) konstruišu dvodimenzionalni model za merenje grandioznog narcizma (NARC), koji pretpostavlja postojanje dve suprotne ali komplementarne dimenzije grandioznog narcizma: Divljenje kao interpersonalnu komponentu (asertivnost) i Rivalitet kao intrapersonalnu komponentu (antagonizam). Koja će dimenzija preovladati, zavisi od socijalnih okidača (Back, Kūfner, & Leckelt, 2018). Model je operacionalizovan upitnikom NARQ (Narcisistic Admiration and Rivalry Questionnaire; Back et al., 2013). Istraživanja su pokazala da je Rivalitet značajan prediktor arogantnog i agresivnog ponašanja (Leckelt, Kufner, Nestler, & Back, 2015), želje za osvetom i maligne zavisti (Fatfouta, Gerlach, Schroder-Abe, & Merkl, 2015; Lange, Crusius, & Hagenmeyer, 2016; Rogoza, Wyszynska, Mackiewicz, & Ciciuch, 2016). Divljenje je prediktor asertivnosti i društvene popularnosti (Leckelt et al., 2015), želje za uspehom, visokih ciljeva i benigne zavisti (Fatfouta et al., 2015; Lange et al., 2016; Rogoza et al., 2016). U odnosu na Petofaktorski model ličnosti, Divljenje je značajno pozitivno povezano sa bazičnom crtom Ekstraverzija, dok je Rivalitet značajno negativno povezan sa bazičnom crtom Saradljivost (Rogoza et al., 2016). Na osnovu teorijske i empirijske razlike između Rivaliteta i Divljenja (dve nezavisne, mada korelirane, dimenzije grandioznog narcizma) može se pretpostaviti da će Rivalitet biti bolje povezan sa antisocijalnim a Divljenje sa prosocijalnim ishodima.

1.3. Religioznost kao sklonost prosocijalnim ishodima

Iako mnogi psiholozi, posebno evolucionisti, ukazuju na kontraverznu prirodu odnosa morala (socijalno poželjnog ponašanja) i religioznosti (Norenzayan, 2014), nesporno je da religioznost ima veoma značajnu regulatornu društvenu funkciju: pored toga što je Bog ideja apsolutnog dobra, čime se konotiraju i pravila ponašanja, on je tu da kažnjava za nepoštovanje pravila. Institucionalizacija religije doprinela je efikasnijoj društvenoj kontroli i sankcionisanju neprimerenih ponašanja. Istraživanja su pokazala da verovanje u Boga značajno korelira sa negativnim stavom prema kriminalu 'belih okovratnika' (Corcoran, Pettinicchio, & Robbins, 2012), empatijom (Francis, Croft, & Pyke, 2012), altruizmom (Koenig, McGue, Krueger, & Bouchard, 2007) dobroćinstvom (Batson, Schoenrade, & Ventis 2002), bazičnim crtama Saradljivost i Savesnost, kao i niskim Psihoticizmom (Saroglou, 2001). Ovi rezultati su saglasni u različitim kulturama i religijama (Saroglou & Galand, 2004). Religioznost je značajan protektivni faktor antisocijalnog ponašanja u adolescenciji (Laird, Marks, & Marrero, 2011), ali i bizarnog i nasilničkog ponašanja u zatvoru (Kerley, Matthews, & Blanchard, 2005). U većini istraživanja, konstrukt religioznosti najčešće je meren upitnicima koji u suštini modeliraju Olportovu podelu na intrinzičnu (vera je sama sebi cilj) i ekstrinzičnu (vera ima instrumentalni karakter) religioznost (Allport & Ross, 1967).

Dosadašnja ispitivanja povezanosti religioznosti i mračne trijade takođe ukazuju na divergentnost koreliranja mračnih crta: narcizam pozitivno korelira sa osobinama religioznosti kao što su nada i bliskost, za razliku od ostale dve mračne crte koje su

negativno korelirane sasvim osobinama religioznosti (Kämmerle, Unterrainer, Dahmen-Wassenberg, Fink, & Kapfhammer, 2014). Slično tome, utvrđeno je da psihopatija i makijavelizam značajno negativno koreliraju sa intrinzičkom religioznošću, dok narcizam predviđa ekstrinzičnu religioznost (Łowicki, & Zajenkowski, 2017; Watson, Chen, Morris, & Ghorbani, 2018). Polazeći od tih nalaza, za potrebe ovog istraživanja religioznost je definisana kao sklonost ka prosocijalnim ponašanju čija povezanost sa tri vrste merenog narcizma (SD3N, Divljenje i Rivalitet), psihopatijom i makijavelizmom može da baci dodatnu svetlost na odnos između crta mračne trijade.

1.4. Predmet ovog istraživanja

Osnovni problem našeg rada bio je utvrditi odnos između osobina mračne trijade i osobina narcizma definisanih modelom NARC, odnosno, da li sobine mračne trijade i NARC dimenzije grade jedinstveni latentni prostor mračnih crta. Naša prva pretpostavka je da dimenzija Rivalitet u većoj meri pripada ovom prostoru nego SD3N i dimenzija Divljenje. Da bismo proverili pretpostavku da su SD3N i dimenzija Divljenje 'svetlije' osobine narcizma, testirali smo odnos mračne trijade, kao i NARC modela sa konstruktom koji operacionalizuje prosocijalno ponašanje, a to je religioznost. Naša početna predikcija je da će SD3N i Divljenje biti pozitivni prediktori religioznosti.

2. METOD

2.1. Uzorak

Istraživanjem je obuhvaćeno 70 učenika završnog razreda srednjih škola u Bajinoj Bašti, kao i 70 studenata Univerziteta u Beogradu, 50% devojaka i 50% mladića, prosečno starih 19.8 godina, metodom papir-olovka uz prisustvo istraživača, prema standardnoj testovnoj proceduri i uz prethodnu saglasnost uprave škole.

2.2. Instrumenti

Za merenje mračne trijade primenjena je psihometrijska skala SD3 (Jones & Paulhus, 2014), u standardizovanoj formi za srpsko govorno područje (Dinić, Petrović, & Jonason, 2018). SD3 se sastoji od 27 stavki, ravnomerno raspoređenih u tri supskale za merenje narcizma, makijavelizma i psihopatije. Skala je u Likert formi petostepenog izbora odgovora, i na našem uzorku iskazala je zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha=0.75$). Za merenje narcizma kao dihotomne osobine, primenjena je skala NARQ (Back et al., 2013), koja je za potrebe istraživanja prevedena sa engleskog na srpski jezik, i modifikovana iz šestostepene u petostepenu Likertovu skalu. Skala se sastoji od 18 stavki, podeljenih u dve dimenzije: Divljenje (težnja ka posebnosti; fantazije o sopstvenoj grandioznosti i šarmantnost) i Rivalitet (težnja ka moći, obezvređivanje drugih i agresivnost). Skala je na našem uzorku pokazala

zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha = 0.84$). Za merenje religioznosti korišćena je Skala religioznosti (Ljubotina, 2004).

Skala se sastoji od 24 stavke, u Likertovoj formi petostepenog izbora odgovora, koji se mogu ravnomerno razvrstati u tri dimenzije: Duhovnost (označava verovanje i religiozna iskustva, religioznost predstavlja lični izbor i može se razmatrati kao primarni aspekt vere); Ritualizam (upražnjavanje različitih obreda propisanih od strane verske zajednice); Uticaj vere na ponašanje (primena verskih načela u svakodnevnom životu). Skala je pokazala visoku pouzdanost na našem uzorku ($\alpha = 0.91$).

2.3. Analiza podataka

Statistička analiza je sprovedena u nekoliko uzastopnih koraka. Za utvrđivanje latentog prostora koji čine varijable merene upitnikom SD3 i NARQ, sprovedena je analiza glavnih komponenti (PCA). Za utvrđivanje povezanosti između svih mernih varijabli korišćen je bivarijantni korelacioni metod, pa su rezultati tumačeni na osnovu korelacija nultog reda i njihovih kvadrata koji govore o procentu zajedničkog saržaja (preklapanja) dve neparcijalizovane varijable, što čini efekat linearne povezanosti vidljivijim. Za utvrđivanje parcijalnog doprinosa osobina mračne trijade i dimenzija Divljenje i Rivalitet u predikciji prosocijalnog ishoda - religioznosti, primenili smo višestruku regresionu analizu. Konačno, analiza mreža je korišćena radi procene smera i snage uzajamne povezanosti dimenzija mračne trijade i dimenzija narcizma definisanih skalom NARQ. Analiza mreža je srazmerno nov pristup ispitivanja topografije bivarijantnih odnosa koji omogućava vizuelnu reprezentaciju centralnosti i redundantnosti poređenih varijabli. Mada je analiza mreža izvorno razvijena kao suprotnost tradicionalnom pristupu koji počiva na pretpostavci o latentnom izvoru varijabilnosti, ta dva pristupa ne moraju da se međusobno isključuju jer pružaju komplementarnu sliku o linearnim vezama između posmatranih varijabli (Epskamp & Fried, 2018). Tamo gde je prikladno, nivo statističke značajnosti je bio definisan kao $\alpha = 0.05$.

3. REZULTATI

3.1. Analiza glavnih komponenti

Kako bi se proverilo na koji način se osobine mračne trijade i osobine narcizma merene upitnikom NARQ grupišu u latentnom prostoru, sprovedena je analiza glavnih komponenti. Ekstrahovana je jedna principijelna komponenta (Tabela 1) čiji latentni koren prelazi vrednost 1 i koji objašnjava oko 49% ukupne varijanse. Može se videti da sve analizirane varijable zasićuju latentnu komponentu u istom smeru, tako da sve varijable pripadaju istom prostoru mraka. Rivalitet i Psihopatija najviše, a dimenzija Divljenje najmanje zasićuje latentnu komponentu i jedina je čiji je komunalitet ispod vrednosti 0.4.

Tabela 1: Matrica komponenti i komunaliteti
 za crte mračne trijade, Divljenje i Rivalitet

	Zasićenje	h ²
Makijavelizam	.666	.444
Psihopatija	.745	.555
Narcizam	.696	.485
Rivalitet	.768	.590
Divljenje	.597	.356

3.2. Bivarijatna korelaciona analiza

Tabela 2 sažima bivarijatne korelacije između merenih varijabli.

Tabela 2: Deskriptivna statistika, pouzdanosti i bivarijatne korelacije
 između varijabli SD3, NARQ i Religioznosti

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	AS	SD	
1. Mračna trijada											79.06	13.04	
2. Makijavelizam	.84**										28.57	6.43	0.68
3. SD3N	.70**	.40**									26.19	4.59	0.37
4. Psihopatija	.79**	.47**	.34**								24.29	5.68	0.51
5. Religioznost	.14	.12	.26**	-.02							72.44	18.78	
6. Duhovnost	.16	.16	.28**	-.03	.92**						24.79	9.08	0.80
7. Ritualizam	.02	.01	.17	-.09	.88**	.69**					25.71	7.37	0.73
8. Uticaj vere na ponašanje	.21*	.17*	.23**	.11	.77**	.60**	.54**				21.94	4.75	0.64
9. NARQ	.45**	.26**	.41**	.40**	.02	.05	-.04	.05			46.14	10.27	
10. Divljenje	.29**	.15	.37**	.20*	.08	.10	.04	.06	.88**		27.20	6.56	0.82
11. Rivalitet	.50**	.31**	.33**	.52**	-.06	-.03	-.12	.03	.82**	.45**	18.94	5.46	0.74

3.2.1. Povezanost unutar psihometrijskih skala

Korelacije unutar konstrukta mračne trijade pokazuju da SD3N ima najslabiju povezanost kako sa ukupnim skorom SD3 (48% zajedničke varijanse), tako i sa Makijavelizmom (16% zajedničke varijanse) i Psihopatijom (12% zajedničke varijanse). Najjaču povezanost sa ukupnim skorom ima Makijavelizam (69% zajedničke varijanse), a nešto slabiju Psihopatija (62% zajedničke varijanse). Psihopatija i Makijavelizam su umereno povezani i dele 22% varijanse. Korelacije unutar upitnika NARQ pokazuju da dve osobine narcizma međusobno značajno pozitivno koreliraju i dele 20% varijanse. Divljenje sa ukupnim skorom NARQ deli 77% varijanse, a Rivalitet 67% zajedničke varijanse. Sve dimenzije unutar konstrukta religioznosti su značajno pozitivno povezane sa ukupnim skorom a i međusobno. Dimenzija Duhovnost deli čak 85% varijanse sa ukupnim skorom, dok je Uticaj vere na ponašanje najslabije povezan kako sa ukupnim skorom (deli 60% varijanse) tako i sa dimenzijom Ritualizam (30% zajedničke varijanse).

3.2.2. Povezanost SD3 i NARQ

Ukuni skor NARQ značajno pozitivno korelira sa ukupnim skorom SD3 (20% zajedničke varijanse) kao i obe njegove dimenzije, pri čemu je znatno jača povezanost Rivaliteta (25% zajedničke varijanse) nego Divljenja (8% zajedničke varijanse). Ukupni narcizam NARQ je vrlo slabo povezan sa Makijavelizmom (7% zajedničke varijanse), i u jednakoj meri sa SD3N (17% zajedničke varijanse) i Psihopatijom (16% zajedničke varijanse). Divljenje je najjače povezano sa SD3N (14% zajedničke varijanse), a vrlo nisko sa Makijavelizmom (svega 2% zajedničke varijanse) i Psihopatijom (3% zajedničke varijanse); za razliku od Rivaliteta koji je najjače povezan sa Psihopatijom (27% zajedničke varijanse) i slabije i u gotovo približnoj meri sa SD3N (11% zajedničke varijanse) i Makijavelizmom (10% zajedničke varijanse). Zanimljivo je da najveći procenat zajedničke varijanse (27%) Psihopatija deli sa Rivalitetom, dok SD3N ravnomerno deli varijansu sa obe dimenzije NARQ (14% Divljenje i 11% Rivalitet). Makijavelizam je ‘najslabija karika’ jer ima najslabije korelacije sa dimenzijama NARQ i ukupnim skorom ovog upitnika (7% zajedničke varijanse).

3.2.3. Povezanost mračne trijade i religioznosti

Između konstrukta mračne trijade i religioznosti, merenih ukupnim skorom, nema statistički značajne povezanosti, kao ni Psihopatije sa osobinama religioznosti. Ukupan skor SD3 i Makijavelizam su značajno povezani sa dimenzijom religioznosti. Uticaj vere na ponašanje, ali dele vrlo mali procenat zajedničke varijanse (4% i 3%). Međutim, SD3N ostvaruje statistički značajnu povezanost sa ukupnim skorom religioznosti (svega 6% zajedničke varijanse), kao i sa dimenzijama Duhovnost (svega 7% zajedničke varijanse), Uticaj vere na ponašanje (svega 5% zajedničke varijanse) i Ritualizam (svega 2% zajedničke varijanse).

3.2.4. Povezanost modela NARC i religioznosti

Bivarijatna analiza naših podataka nije otkrila nikakvu statistički značajnu povezanost između ukupnog skora skale NARQ i religioznosti, kao ni statistički značajnu povezanost osobina Divljenje i Rivalitet sa bilo kojom osobinom religioznosti.

3.3. Višestruka regresiona analiza

Iako je bivarijatna korelaciona analiza pokazala vrlo slabu povezanost varijabli SD3, i odsustvo povezanosti varijabli NARQ sa religioznošću, primenom višestruke regresione analize, uz statističku kontrolu pola i starosti ispitanika, pokušali smo da utvrdimo da li postoji neki potencijalni supresorski efekat. Kriterijumi su bili ukupna religioznost, kao i njene tri dimenzije, a prediktori u prvom bloku su bili pol i starost, zatim u drugom dimenzije upitnika SD3, a u trećem su uključene i dimenzije upitnika NARQ.

Tabela 3: Regresioni modeli: osobine SD3 i NARQ kao prediktori ukupnog skora religioznosti i dimenzije Duhovnost

Blok	Prediktori	Ukupna religioznost					Duhovnost				
		β	R^2	F	ΔR^2	ΔF	β	R^2	F	ΔR^2	ΔF
1	Pol	.08					.13				
	Starost	-.14	.03	1.81			-.12	.03	2.09		
2	Pol	-.01					.03				
	Starost	-.13					-.11				
	SD3 Makijavelizam	.07	.10	3.09*			.12	.12	3.60**		
	SD3N	.28**					.28**				
3	SD3 Psihopatija	-.17			.08	3.86*	-.18			.09	4.50**
	Pol	-.01					.03				
	Starost	-.15					-.12				
	SD3 Makijavelizam	.08					.13				
	SD3N	.30**	.12	2.62*			.29**	.13	2.81**		
	SD3 Psihopatija	-.09					-.13				
	Divljenje	.05					.05				
Rivalitet	-.18			.02	1.42	-.14			.01	0.85	

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tabela 4: Regresioni model: osobine SD3 i NARQ kao prediktori dimenzija Uticaj vere na ponašanje i Ritualizam

Blok	Prediktori	Uticaj vere na ponašanje					Ritualizam				
		β	R^2	F	ΔR^2	ΔF	β	R^2	F	ΔR^2	ΔF
1	Pol	-.02					.06				
	Starost	-.15	.02	1.51			-.11	.02	1.13		
2	Pol	-.07					-.02				
	Starost	-.13					-.12				
	SD3 Makijavelizam	.08	.08	2.30*			-.02	.07	1.85		
	SD3N	.21*					.23*				
3	SD3 Psihopatija	-.02			.06	2.76*	-.17			.05	2.31
	Pol	-.07					-.03				
	Starost	-.14					-.14				
	SD3 Makijavelizam	.08					-.01				
	SD3N	.23*	.09	1.80			.24*	.09	1.83		
	SD3 Psihopatija	.02					-.09				
	Divljenje	.01					.06				
Rivalitet	-.11			.01	0.58	-.20			.02	1.74	

* $p < .05$; ** $p < .01$

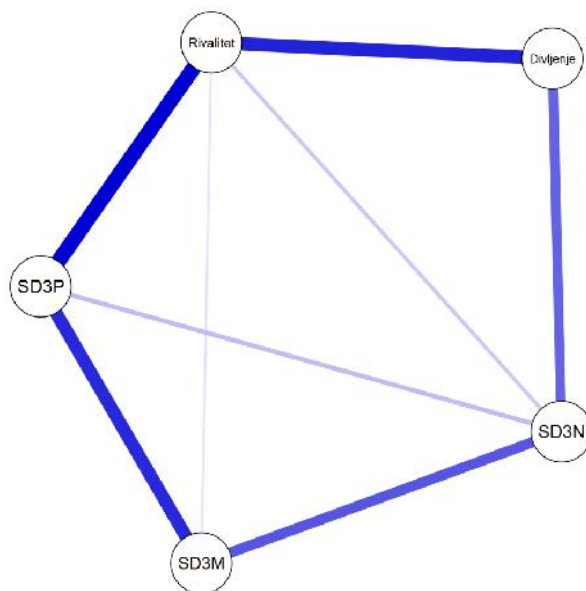
Iz Tabela 3 i 4 se može videti da je u odnosu na sva četiri kriterijuma (ukupan skor religioznosti, Duhovnost, Uticaj vere na ponašanje i Ritualizam) SD3N jedini značajan pozitivan prediktor. Međutim, procenti objašnjene varijanse su relativno slabi – 12% Religioznosti merene ukupnim skorom, 13% dimenzije Duhovnost, dok Uticaj vere na ponašanje i Ritualizam imaju sa SD3N svega po 9% zajedničke varijanse. Uvođenjem dimenzija NARQ u regresioni model, u 3. bloku, SD3N ostaje

inkrementalno validan. Pol i starost nisu značajni prediktori ni jedne kriterijumske varijable. Dakle, rezultati višestruke regresione analize su potvrdili nalaz dobijen bivarijatnom korelacionom analizom – veći stepen izraženosti SD3N predviđa jaču sklonost ka religioznosti i svim njenim osobinama.

3.4. Analiza mreža

Analiza mreža pomoću JASP 0.11.1 softvera korišćena je da bi se ispitala i grafički predstavila međusobna bivarijatna povezanost dimenzije skala SD3 i NARQ. Kako bi se minimizirale prividne korelacije i istakle jedinstvene interakcije između varijabli, korišćena je mreža parcijalnih korelacija (Epskamp, Borsboom, & Fried, 2018). Konkretno, korišćen je regularizovan EBICglasso (Extended Bayesian Information Criterion Graphical Least Absolute Shrinkage and Selection Operator) metod procene (Epskamp & Fried, 2018). Procenjivane su tri mere centralnosti: Snaga (Degree/Strength), Blizina (Closeness) i Posrednost (Betweenness), a pored toga i centralizovani Zhang koeficijent grupisanja, kako predlažu Konstantini i saradnici (Constantini et al., 2015) za prilagođen lasso metod, koji uz nisku centralnost može ukazivati na redundantnost dimenzije (Constantini et al., 2019). Rezultati analize mreža su prikazani na Slici 1 i Slici 2.

Slika 1. Struktura mreže parcijalnih korelacija između SD3 dimenzija: Makijavelizam, Psihopatija i Narcizam, i NARQ dimezija: Divljenje i Rivalitet.

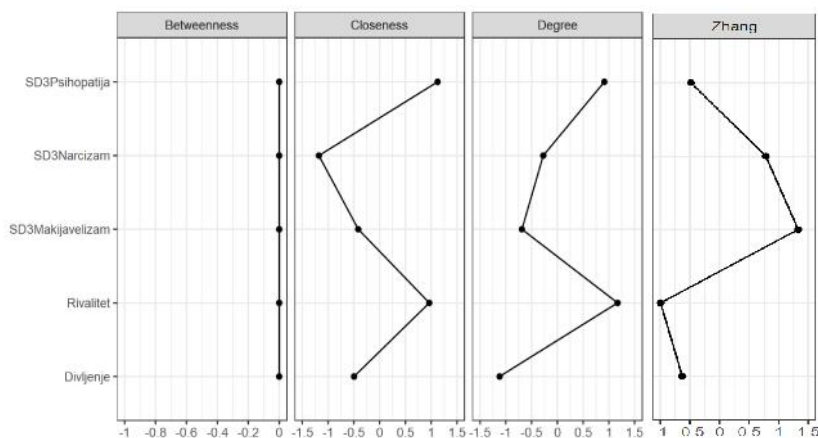

Napomena. SD3M=Makijavelizam, SD3P=Psihopatija

Od mogućih 10 veza dobijeno je 8 značajnih parcijalnih korelacija. Grafički prikaz mreže se može videti na Slici 1, gde linija označava pozitivnu povezanost, a njena debljina oslikava jačinu povezanosti. Kao što se može videti, sve dimenzije su značajno pozitivno povezane osim Psihopatije i Makijavelizma sa Divljenjem; veze na kojima nisu dobijene značajne parcijalne korelacije. Psihopatija i Makijavelizam su sa Divljenjem spojeni preko Rivaliteta, odnosno SD3N. Najjače veze su između Psihopatije i Rivaliteta, kao i Rivaliteta i Divljenja. Najslabija je povezanost između Makijavelizma i Rivaliteta. Značajne razlike u intenzitetu povezanosti su samo između veza Psihopatija-Rivalitet, Divljenje – Rivalitet i Psihopatija – Makijavelizam u odnosu na snagu veza Makijavelizam – Rivalitet i SD3N – Rivalitet.

Najcentralnije dimenzije su Psihopatija i Rivalitet. Te dve osobine imaju najviši indikator snage i blizine, što se može videti na Slici 2. Snaga podrazumeva sumu zasićenja na konkretnu crtu, a blizina prosečnu udaljenost crte od svih ostalih. Divljenje i Makijavelizam imaju najnižu snagu, dok SD3N ima najnižu blizinu (Closeness). Posrednost (Betweenness), koja oslikava koliko puta se konkretna dimenzija nalazi na najkraćem putu između neke druge dve dimenzije, je za sve crte u mreži ista i jednaka nuli. Najviši koeficijent grupisanja imaju Makijavelizam i SD3N, što ih uz najniže indikatore centralnosti, snage i blizine, čini u najvećoj meri redundantnim u konkretnoj mreži. Drugim rečima, promene u njima bi u najmanjoj meri dovele do promene u čitavom sistemu crta.

Slika 2. Indikatori centralnosti i Zhang koeficijenti grupisanja za dimenzije SD3 i NARQ;

4. DISKUSIJA

4.1. Odnos osobina mračne trijade i narcizma NARC modela: pozicija svih tipova narcizma u merenom prostoru

Primenom komplementarnih statističkih postupaka, dobijen je skoro podudaran nalaz o odnosima merenih varijabli. Analize glavnih komponenti govori u prilog pretpostavke da svih pet merenih osobina pripadaju jednoj latentnoj dimenziji. Prema stepenu komunaliteta narcistička osobina Rivalitet daje najveći doprinos principijelnoj komponenti, čak nešto jači nego Psihopatija. Slede SD3N, Makijavelizam i u najmanjoj meri Divljenje. Analiza mreže potvrđuje da je najjača parcijalna povezanost između Psihopatije i Rivaliteta, i da su te dve crte u centru ‘mračnih osobina’. Divljenje nije povezano ni sa Psihopatijom ni sa Makijavelizmom; to su jedine dve parcijalne korelacije koje ne definišu mrežnu topologiju mernog prostora. Prema analizi mreže, SD3N je različitim jačinama povezan sa svim varijablama, dok Divljenje, osim sa svojim komplementom Rivalitetom, ima značajnu povezanost samo sa SD3N. U celom prostoru mreže, Divljenje i makijavelizam imaju najmanju snagu. Makijavelizam je jače povezan sa SD3N, nego sa Rivalitetom. I prema bivarijatnoj korelacionoj analizi, Rivalitet je narcistička osobina bliža Psihopatiji (27% zajedničke varijanse) nego SD3N (12% zajedničke varijanse). Divljenje sa Psihopatijom deli svega 3% zajedničke varijanse.

Stepen bliskosti sa psihopatijom je široko prihvaćeni kriterijum u određivanju nomološke mreže jezgra antagonističkog karaktera (Glenn & Sellbom, 2015). Naši nalazi ukazuju da Rivalitet (intrapersonalna, protektivna i averzivna komponenta narcisa) svakako pripada tom jezgru. Zanimljivo je da Divljenje, kao grandiozna i asertivna spoljašnjost narcisa vrlo slabo pripada merenom prostoru, što je saglasno ranijim nalazima da narcisi u interpersonalnim strategijama koriste mehanizme koji su socijalno poželjni, kako bi zadobili divljenje okoline i tako hranili svoj sujetni self (Back et al., 2013; Leckelt et al., 2018).

4.2. Sličnosti i razlike između SD3N i Divljenja: da li je SD3N postavljen ‘prosocijalno’:

Naši nalazi ne idu u prilog ranije iznetim argumentima da je SD3N postavljen (samo) prosocijalno i da je usmeren na asertivnost (Pailing, Boon, & Egan, 2014; Heym et al., 2019; Veselka, Schermer, & Vernon, 2012). S obzirom na to da i SD3N i narcizam modela NARC mere grandiozni narcizam, očekivan je nalaz da SD3N u skoro jednakoj meri korelira sa obe osobine NARC modela – sa Divljenjem deli 14% varijanse, a sa Rivalitetom 11% varijanse. Bivarijatna korelaciona analiza kao i analiza mreže, pokazuju da je SD3N, za razliku od Divljenja, povezan i sa svim ostalim ‘mračnim’ crtama. SD3N je ‘uprljan’ i makijavelizmom i psihopatijom i Rivalitetom, dok je Divljenje snažno ‘podržano’ samo Rivalitetom. Prema PCA, SD3N za razliku od Divljenja, u skoro jednakoj meri kao i Makijavelizam zasićuje

apstrahovanu komponentnu. To bi značilo da se SD3N ne odnosi samo na ‘svetlu’ spoljašnjost - asertivnu stranu narcizma, nego i da obuhvata njegovu antagonističku, hostilnu suštinu. Ovaj zaključak donekle potkrepljuju i novija istraživanja faktorske strukture NPI 40 (Dinić, & Vujić, 2019), koja pokazuju da ovaj upitnik meri i adaptibilnu (autoritet, sujeta i superiornost) i maladaptivnu stranu narcizma (manipulativnost i egzibicionizam).

4.3. Predikcija prosocijalnog ishoda - odnos mračne trijade, Divljenja i Rivaliteta sa religioznošću:

Ispitujući dalje ‘prosocijalnost’ narcizma SD3 i Divljenja, kao i pretpostavku da mračna trijada može imati pozitivne ishode, uvedena je kriterijumska varijabla Religioznost. Naši rezultati pokazuju da odgovor na postavljeno problemsko pitanje nije jednostavan, i da je odnos između ovih heterogenih konstrukata višeslojan. Bivarijantnom analizom utvrđeno je da između ukupnih skorova mračne trijade i religioznosti nema značajne povezanosti, što implicira zaključak da mereni konstrukti nisu u istom prostoru. Međutim, utvrđene pozitivne korelacije između osobina oba konstrukta, posebno SD3N i osobina religioznosti, iako su slabog inteziteta te podrazumevaju niske procenat zajedničke varijanse, daju osnova za dalje razmatranje. Suprotno očekivanom, ni jedna dimenzija NARQ modela nije značajno povezana sa konstruktom religioznosti. Višestrukom regresionom analizom potvrđeno je da je SD3N jedini značajan pozitivni prediktor svih dimenzija religioznosti. Kada se u model uvedu i dve dimenzije narcizma NARQ, SD3N ostaje inkrementalno validan. Parcijalni doprinosi SD3N u odnosu na sve dimenzije religioznosti su skromni, ali ipak objašnjavaju veći procenat kriterijumske varijable nego neparcijalizovani SD3N. Jasno je da narcizam oslobođen zajedničke varijanse sa crtama mraka postaje ‘svetliji’ (Miller, Vize, Crowe, & Lynam, 2019) i da jača njegova prediktivna moć u odnosu na prosocijalni kriterijum.

Međutim, ostaje nejasno zašto Divljenje, koje pretpostavljeno meri socijalno poželjne oblike ponašanja narcisa nije pozitivan, a Rivalitet negativni prediktor religioznosti. Tim pre, jer su ranija istraživanja grandioznog narcizma (primenom upitnika NPI 40) i religioznosti pokazala da religiozni ljudi imaju izraženiji narcizam od nereligioznih, naročito sklonost ka samopromociji i potrebu za divljenjem (Hermann, & Fuller, 2017). Istovremeno, utvrđeno je da religiozni ljudi ateiste percipiraju kao narcise (Dubendorff & Luchner, 2016). Narcistička sklonost ka religiji je površna i u cilju održanja slike o sebi (Shaw, 2000); za narcise, biti crkveno lice (kao i lider uopšte) je veoma privlačno, jer podrazumeva poštovanje, divljenje, moć nad drugima, a biti član verske zajednice omogućava uvažavanje i prihvatanje (Shaw, 2000; Grijalva, et al., 2015). Drugi autori su smatrali da ovi rezultati govore u prilog tome da je narcizam socijalno poželjna osobina savremene kulture (Lasch, 2018); odnosno da je visoko korelativan sa Ekstraverzijom (Paulhus, & Williams, 2002; Lee, & Ashton, 2014) pa se manifestuje kroz prosocijalne ishode (Pailing, Boon, & Egan, 2014; Heym et al., 2019). Moguće je da rešenje ove zagonetke sledi iz same konceptualizacije mračne trijade i konstrukta religioznosti.

Prema Paulhus & Williams (2002), kompozitni skor SD3 je rezultat preklapajućeg dejstva mračnih crta, a ispoljavanje pojedinačnih mračnih crta zavisi od spoljašnjih uticaja (Kavangh Signal, & Taylor, 2013). U odnosu na religioznost, izgleda da narcizam kao deo mračne trijade, zajedno sa primesama makijavelizma, ali ne i psihopatije, pre 'hvata' odnos ljudi prema religiji, nego narcizam NARC modela. Odnosno, kao što je ranije rečeno, SD3N ne obuhvata samo 'svetlu' stranu. Istovremeno, treba imati u vidu da ni konstrukt religioznosti ne obuhvata samo socijalno poželjna ponašanja, nego i osobinu religijskog fanatizma u okviru dimenzije Uticaj vere na ponašanje.

Ova dimenzija definisana je kao socijalna posledica religioznih uverenja i podrazumeva isključivost i versku netoleranciju. Na primer, jedna od stavki ove dimenzije glasi '*Nisam pristalica braka s pripadnicima druge vere.*' Izražena netrpeljivost prema drugim ljudima je sastavni deo makijavelističke hostilnosti i negativnih interpersonalnih strategija (Fehr, & Samsom, 2013). Psihopatija međutim, nema ni jednu značajnu povezanost sa religioznošću. Koliko je nama poznato, veoma retka i uglavnom indirektna istraživanja ovog problema, govore o tome da izraženost psihopatskih crta ličnosti negativno korelira sa verom u Boga (Lilienfeld, Latzman, Watts, Smith, & Dutton, 2014), i da veći broj odlazaka u crkvu predviđa manji stepen devijantnog i delinkventnog ponašanja (Laird, Marks, & Marrero, 2011). Jedno istraživanje na ženskom studentskom uzorku pokazalo je da je psihopatija, zajedno sa makijavelizmom i sadizmom (ali ne i narcizmom), značajan prediktor ekstremnog verskog radikalizma (Chabrol, Bronchain, Morgades Bamba, & Raynal, 2019). Međutim, treba imati u vidu i to da psihopatija podrazumeva eksplicitnu agresiju i bezdušnost (Hare, & Neumann, 2009), bez nastojanja da se ova ponašanja maskiraju ili opravdaju (Porter, & Woodworth, 2006), odnosno da su drugačiji 'okidači' za ispoljavanje agresivnosti (anti-socijalnosti) psihopatije u odnosu na narcizam (Jones, & Paulhus, 2010). U tom smislu, osobe sa izraženim socijalno averzivim karakterom, koje odlikuju narcizam i makijavelizam, iako nemaju lični doživljaj vrednosti koji religija konotira, sklone su korišćenju segmenta verskog kodeksa koji bi bio saglasan antagonističkom odnosu prema ljudima. Izraženost narcizma kao osobine ovog karaktera, može biti značajan činilac prihvatanja religioznih uverenja i poštovanja pravila ponašanja.

Na osnovu naših nalaza, mogli bismo reći da je SD3N jedina osobina mračne trijade koja primarno definiše sklonost ka religioznosti, i to kroz sve tri merene dimenzije: kao posedovanje ličnih verskih uverenja, obavljanje verskih rituala i primenu religioznih načela u socijalnim relacijama. Imajući u vidu da su naš uzorak činili adolescenti sa izraženom osobinom makijavelizma, koje inače odlikuje asertivni, grandiozni narcizam (Lapsley, & Aalsma, 2006), moguće je da je sklonost ka religiji socijalno integrišuća komponenta. Odnosno, moguće je da Divljenje nije pozitivni prediktor religioznosti jer ne sadrži i izvestan stepen 'mraka' (za razliku od SD3N), koji nalazimo i u prosocijalno postavljenom konstrukt religioznosti.

ZAKLJUČAK

Generalno gledajući, prema dobijenim rezultatima, narcizam je nesumnjivo ‘mračna’ osobina ličnosti i gradi suštinu antagonističkog karaktera, nezavisno od toga da li je postavljen jednodimenzionalno ili dvodimenzionalno. U odnosu na latentni prostor koji čini mračna trijada, poseban značaj ima Rivalitet, narcistička dimenzija bliska psihopatiji, jer podrazumeva averzivne mehanizme očuvanja narcističke slike o sebi, koji se često ispoljavaju i kao otvorena agresija (Back et al., 2013). U odnosu na prosocijalne ishode, kao što je religioznost, pozitivnu povezanost sa narcizmom upitnika SD3 treba interpretirati osobinama koje su u domenu interpersonalnih strategija kao što su manipulativnost i privilegovano pravo (McHoskey, 1995); na taj način religioznost je u službi narcističke pozicije averzivnog karaktera. Pozitivna povezanost mračne trijade i religioznosti govori zapravo o ljudima koje odlikuje verska netolerancija, isključivost i netrpeljivost prema drugima.

Međutim, ove nalaze treba vrlo oprezno razmatrati, jer istraživanje ima nekoliko bitnih ograničenja. Najpre, korelacije koje su dobijene između merenih varijabli su vrlo niskog inteziteta, pa je i procenat objašnjene varijanse nizak. To nije redak slučaj u psihologiji, posebno kada je reč o prediktivnoj vrednosti mračne trijade u okviru prosocijalnog ponašanja, kao što je radno okruženje na primer (Zettler et al., 2011; Veres et al., 2017), ali je time znatno ograničena mogućnost generalizacije zaključka. Drugo, uzorak su delimično činili maturanti srednjih škola, a delimično studenti iz Beograda, pa je moguće da bi drugačiji rezultati bili dobijeni na različito strukturiranom uzorku. Iako su u ranijim istraživanjima na uzroku adolescenata primenjivani upitnik SD3 (Pabian, De Backer, & Vandebosch, 2015; Klimstra, Sijtsema, Henrichs, & Cima, 2014), kao i NARQ (Wurst et al., 2017), specifičnost adolescentskog uzrasta je uvek potencijalni izvor ograničenja. Treće, pouzdanost SD3N je vrlo niska, a obzirom da je upravo ova osobina ‘glavni glumac’ istraživanja, dobijene nalaze moramo interpretirati sa rezervom. Konačno, moguće je da bi neki drugi kriterijum prosocijalnog ponašanja omogućio jasniji uvid u odnos između merenih varijabli. Ipak, smatramo da je ovaj rad značajan doprinos razumevanju složene ljudske prirode, kako sklonosti ljudi da amoralna ponašanja predstavljaju kao vrednosno ispravna, tako i daljoj analizi prirode i određenja narcizma.

LITERATURA

- (1) Allport, G. W., & Ross, J. M. (1967) Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 432-443
- (2) Back, D. M., Kufner, A. C. P., Dufner, M., Rauthmann, J. F., Denissen, J. J. A. (2013) Narcissistic Admiration and Rivalry: Disentangling the Bright and Dark Sides of Narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 105, No. 6, 1013–1037
- (3) Back, M. D., Küfner, A. C., & Leckelt, M. (2018) Early impressions of grandiose narcissists: A dual-pathway perspective. In *Handbook of trait narcissism* (pp. 309-316). Springer, Cham.

- (4) Ball, L., Tully, R., & Egan, V. (2018) The influence of impulsivity and the Dark Triad on self-reported aggressive driving behaviours. *Accident Analysis & Prevention*, 120, 130-138.
- (5) Batson, C. D., N. Ahmad, D. A. Lishner, and J.-A. Tsang. (2002) Empathy and altruism. In *Handbook of positive psychology*, edited by C. R. Snyder and S. J. Lopez, pp. 485–98. New York: Oxford University Press. Batson, C. D.,
- (6) Birkás, B., Gács, B., & Csathó, Á. (2016) Keep calm and don't worry: Different Dark Triad traits predict distinct coping preferences. *Personality and Individual Differences*, 88, 134-138.
- (7) Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007) The narcissistic self: background, an extended agency model, and ongoing controversies. In C. Sedikides, & S. Spencer (Eds.), *Frontiers in social psychology: the self* (pp. 115–138). Philadelphia, PA: Psychology Press.
- (8) Chabrol, H., Bronchain, J., Morgades Bamba, C. I., & Raynal, P. (2019) The Dark Tetrad and radicalization: personality profiles in young women. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 1-12.
- (9) Christie, R., & Geis, F. L. (1970) *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- (10) Costantini, G., Epskamp, S., Borsboom, D., Perugini, M., Mottus, R., Waldorp, L.J., & Cramer, A.O.J. (2015) State of the art personality research: a tutorial on network analysis of personality data in R. *Journal of Research in Personality*, 54, 13–29. doi:10.1016/j.jrp.2014.07.003
- (11) Costantini, G., Richetin, J., Preti, E., Casini, E., Epskamp, S., & Perugini, M. (2019) Stability and variability of personality networks. A tutorial on recent developments in network psychometrics. *Personality and Individual Differences*, 136, 68-78. doi:10.1016/j.paid.2017.06.011
- (12) Corcoran, K. E., Pettinicchio, D., & Robbins, B. (2012) Religion and the acceptability of white-collar crime: A cross-national analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 51(3), 542-567.
- (13) Dinić, B. M., Petrović, B., & Jonason, P. K. (2018) Serbian adaptations of the Dark Triad Dirty Dozen (DTDD) and Short Dark Triad (SD3). *Personality and Individual Differences*, 134, 321-328.
- (14) Dinić, B.M., & Vujić, A. (2018) Five-factor model best describes Narcissistic Personality Inventory across different item response formats. *Psychological Reports*. Manuscript in press. <https://doi.org/10.1177/0033294118794404>
- (15) Dubendorff, S., and Andrew F. Luchner. "The perception of atheists as narcissistic." *Psychology of Religion and Spirituality* 9.4 (2017): 368.
- (16) Epskamp, S., Borsboom, D., & Fried, E. I. (2018) Estimating psychological networks and their accuracy: A tutorial paper. *Behavior Research Methods*, 50(1), 195-212. doi: 10.3758/s13428-017-0862-1
- (17) Epskamp, S., & Fried, E. I. (2018) A tutorial on regularized partial correlation networks. *Psychological methods*, 23(4), 617-634. doi:10.1037/met000167
- (18) Fatfouta, R., Gerlach, T. M., Schröder-Abé, M., & Merkl, A. (2015) Narcissism and lack of interpersonal forgiveness: The mediating role of state anger, state rumination, and state empathy. *Personality and Individual Differences*, 75, 36-40.
- (19) Fehr, B., & Samsom, D. (2013) The Construct of Machiavellianism: Twenty Years Later. *Advances in personality assessment*, 9, 77.
- (20) Francis, L. J., Croft, J. S., & Pyke, A. (2012) Religious diversity, empathy, and God images: Perspectives from the psychology of religion shaping a study among adolescents in the UK. *Journal of Beliefs & Values*, 33(3), 293-307.

- (21) Furnham, A., Richards, S.C., & Paulhus, D.L. (2013) The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3) 199-216. doi:10.1111/spc3.12018
- (22) Glenn, A. L., & Sellbom, M. (2015) Theoretical and empirical concerns regarding the dark triad as a construct. *Journal of Personality Disorders*, 29(3), 360-377. doi:10.1521/pedi_2014_28_162
- (23) Gott, A. J., & Hetzel-Riggin, M. D. (2018) What did you expect? Substance use expectancies mediate the relationships between dark triad traits, substance use, and substance preference. *Psychological reports*, 121(5), 831-852.
- (24) Grijalva, E., Harms, P. D., Newman, D. A., Gaddis, B. H., & Fraley, R. C. (2015) Narcissism and leadership: A meta-analytic review of linear and nonlinear relationships. *Personnel Psychology*, 68(1), 1-47.
- (25) Hare, R. D., & Neumann, C. S. (2009) Psychopathy: Assessment and forensic implications. *The canadian journal of psychiatry*, 54(12), 791-802.
- (26) Hermann, A., & Fuller, R. (2017) Trait narcissism and contemporary religious trends. *Archive for the Psychology of Religion*, 39(2), 99-117.
- (27) Heym, N., Firth, J. L., Kibowski, F., Sumich, A. L., Egan, V., & Bloxson, C. (2019) Empathy at the heart of darkness: empathy deficits that bind the Dark Triad and those that mediate indirect relational aggression. *Frontiers in psychiatry*, 10, 95
- (28) Hyatt, C. S., Sleep, C. E., Lynam, D. R., Widiger, T. A., Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2018) Ratings of affective and interpersonal tendencies differ for grandiose and vulnerable narcissism: a replication and extension of Gore and Widiger (2016). *Journal of Personality*, 86(3), 422-434.
- (29) Jonason, P. K., Strosser, G. L., Kroll, C. H., Duineveld, J. J., & Baruffi, S. A. (2015) Valuing myself over others: The Dark Triad traits and moral and social values. *Personality and Individual Differences*, 81, 102-106. DD
- (30) Jonason, P. K., Foster, J. D., Egorova, M. S., Parshikova, O., Csathó, Á., Oshio, A., & Gouveia, V. V. (2017) The Dark Triad traits from a life history perspective in six countries. *Frontiers in psychology*, 8, 1476.
- (31) Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014) Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
- (32) Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2010) Different provocations trigger aggression in narcissists and psychopaths. *Social Psychological and Personality Science*, 1(1), 12-18
- (33) Kämmerle, M., Unterrainer, H. F., Dahmen-Wassenberg, P., Fink, A., & Kapfhammer, H. P. (2014) Dimensions of religious/spiritual well-being and the dark triad of personality. *Psychopathology*, 47(5), 297-302.
- (34) Kavanagh, P. S., Signal, T. D., & Taylor, N. (2013) The Dark Triad and animal cruelty: Dark personalities, dark attitudes, and dark behaviors. *Personality and Individual Differences*, 55(6), 666-670.
- (35) Kerley, K. R., Matthews, T. L., & Blanchard, T. C. (2005) Religiosity, religious participation, and negative prison behaviors. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 44(4), 443-457.
- (36) Klimstra, T. A., Sijtsema, J. J., Henrichs, J., & Cima, M. (2014) The Dark Triad of personality in adolescence: Psychometric properties of a concise measure and associations with adolescent adjustment from a multi-informant perspective. *Journal of Research in Personality*, 53, 84-92.
- (37) Koenig, L. B., McGue, M., Krueger, R. F., & Bouchard Jr, T. J. (2007) Religiousness, antisocial behavior, and altruism: Genetic and environmental mediation. *Journal of Personality*, 75(2), 265-290.

- (38) Laird R. D., Marks L. D., Marrero M. D. (2011) Religiosity, self-control, and antisocial behavior: religiosity as a promotive and protective factor. *J. Appl. Dev. Psychol.* 32, 78–85 10.1016/j.appdev.2010.12.003
- (39) Lange, J., Crusius, J., & Hagemeyer, B. (2016) The evil queen's dilemma: Linking narcissistic admiration and rivalry to benign and malicious envy. *European Journal of Personality*, 30(2), 168-188.
- (40) Lapsley, D. K., & Aalsma, M. C. (2006) An empirical typology of narcissism and mental health in late adolescence. *Journal of Adolescence*, 29(1), 53-71.
- (41) Lasch, C. (2018) *The culture of narcissism: American life in an age of diminishing expectations*. WW Norton & Company.
- (42) Leckelt, M., Wetzel, E., Gerlach, T. M., Ackerman, R. A., Miller, J. D., Chopik, W. J., ... & Richter, D. (2018) Validation of the Narcissistic Admiration and Rivalry Questionnaire Short Scale (NARQ-S) in convenience and representative samples. *Psychological assessment*, 30(1), 86.
- (43) Lee, K., & Ashton, M. C. (2014) The dark triad, the big five, and the HEXACO model. *Personality and Individual Differences*, 67, 2-5.
- (44) Lilienfeld, S. O., Litzman, R. D., Watts, A. L., Smith, S. F., & Dutton, K. (2014) Correlates of psychopathic personality traits in everyday life: Results from a large community survey. *Frontiers in psychology*, 5, 740.
- (45) Łowicki, P., & Zajenkowski, M. (2017) No empathy for people nor for God: The relationship between the Dark Triad, religiosity and empathy. *Personality and Individual Differences*, 115, 169-173.
- (46) Ljubotina, D. (2004) Razvoj novog instrumenta za mjerenje religioznosti. u: *Ćubela Vera Adorić, Ilija Manenica, Zvezdan Penezić (ur.), XIV. dani psihologije u Zadru, Odsjek za psihologiju, Zagreb*.
- (47) McHoskey, J. (1995) Narcissism and machiavellianism. *Psychological reports*, 77(3), 755-759.
- (48) Miller, J. D., Lynam, D. R., Siedor, L., Crowe, M., & Campbell, W. K. (2018) Consensual lay profiles of narcissism and their connection to the Five-Factor Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 30(1), 10.
- (49) Miller, J. D., Vize, C., Crowe, M. L., & Lynam, D. R. (2019) A Critical Appraisal of the Dark-Triad Literature and Suggestions for Moving Forward. *Current Directions in Psychological Science*, 0963721419838233.
- (50) Moor, L., & Anderson, J. R. (2019) A systematic literature review of the relationship between dark personality traits and antisocial online behaviours. *Personality and Individual Differences*, 144, 40-55.
- (51) Morf, C. C., & Rhodewalt, F. (2001) Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12, 177-196. doi:10.1207/S15327965PLI1204_1
- (52) Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017) The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183-204.
- (53) Norenzayan, A. (2014) Does religion make people moral?. *Behaviour*, 151(2-3), 365-384.
- (54) Pabian, S., De Backer, C. J., & Vandebosch, H. (2015) Dark Triad personality traits and adolescent cyber-aggression. *Personality and Individual Differences*, 75, 41-46.
- (55) Pailing, A., Boon, J., & Egan, V. (2014) Personality, the Dark Triad and violence. *Personality and Individual Differences*, 67, 81-86.
- (56) Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002) The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.

- (57) Paulhus, D. L., Curtis, S. R., & Jones, D. N. (2018) Aggression as a trait: the Dark Tetrad alternative. *Current opinion in psychology*, 19, 88-92.
- (58) Persson, B. N., Kajonius, P. J., & Garcia, D. (2019) Revisiting the structure of the Short Dark Triad. *Assessment*, 26(1), 3-16.
- (59) Porter, S., & Woodworth, M. (2006) Psychopathy and aggression. *Handbook of psychopathy*, 481-494.
- (60) Prusik, M., & Szulawski, M. Ł. (2019) The relationship between the Dark Triad personality traits, motivation at work, and burnout among HR recruitment workers. *Frontiers in psychology*, 10, 1290.
- (61) Raskin, R., & Terry, H. (1988) A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology*, 54(5), 890.
- (62) Rauthmann, J. F., & Kolar, G. P. (2012) How "dark" are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 884-889.
- (63) Rogoza, R., Żemojtel-Piotrowska, M., Rogoza, M., Piotrowski, J., & Wyszyńska, P. (2016) Narcissistic admiration and rivalry in the context of personality metraits. *Personality and Individual Differences*, 102, 180-185.
- (64) Saroglou, V. & Galand, P. (2004) Identities, values, and religion: A study among Muslim, other immigrant, and native Belgian young adults after the 9/11 attacks. *Identity: An International Journal of Theory and Research* 4:97– 132.
- (65) Saroglou, V. (2001) Religion and the five factors of personality: A meta-analytic review. *Personality and Individual Differences* 32:15–25.
- (66) Shaw, J. A. (2000) Narcissism as a motivational structure: The problem of personal significance. *Psychiatry*, 63(3), 219-230.
- (67) Veres, J. C., Eva, N., & Cavanagh, A. (2017) The influence of dark triad student volunteers: Analysis of commitment, motivation, and leadership. *Academy of Management Proceedings*, 2017(1). doi:10.5465/ambpp.2017.13467
- (68) Veselka, L., Schermer, J. A., & Vernon, P. A. (2012) The Dark Triad and an expanded framework of personality. *Personality and Individual Differences*, 53(4), 417-425. doi:10.1016/j.paid.2012.01.002
- (69) Watson, P. J., Chen, Z. J., Morris, R. J., & Ghorbani, N. (2018) Religion within a Dark Triad Ideological Surround: Pluralistic Self as Dialogue across Private, Communal, and Public Space. In *Research in the Social Scientific Study of Religion, Volume 29* (pp. 377-400). BRILL.
- (70) Zettler, I., & Solga, M. (2013) Not Enough of a 'Dark' Trait? Linking Machiavellianism to Job Performance. *European Journal of Personality*, 27, 545–554.

THE SD3 MEASURE OF NARCISSISM AND THE NARCISSISM OF THE NARC MODEL: DIFFERENCES AND SIMILARITIES

Divergent status of Narcissism vis-à-vis two other Dark Triad traits with respect to correlations with different psychosocial outcomes have suggested the need for multidimensional approach to its conceptualization and measurement. Here we have investigated a) whether and how Admiration and Rivalry (the two dimensions of the dichotomous NARC model of grandiose narcissism) fit in the same measurement domain with the Dark Triad traits; and b) the predictive value of all five traits relative to religiosity, as an indication of prosocial outcome. Our findings suggest that Admiration is the brightest and Rivalry and Psychopathy are the darkest elements of the latent dimension encompassing all traits defined by SD3 and NARQ psychometric scales. The SD3 measure of Narcissism was the only trait predictive of religiosity. The data suggest that vicinity to Psychopathy is the key evidence for trait's antagonistic nature, and that future scrutiny of the SD3 measure of Narcissism is acutely needed.

KEY WORDS: Dark Triad / Admiration / Rivalry / SD3 / NARQ / Religiosity